

دوره نهم - سال سوم

شماره چاپ: ۱۳۰۷

تاریخ چاپ: ۱۳۹۳/۱۰/۲۲

شماره ثبت: ۵۳۶

اظهار نظر کارشناسی درباره:
«طرح اصلاح ماده (۹۸۰) قانون مدنی جهت
تسهیل اعطای تابعیت به رزمندگان،
ایثارگران و نخبگان غیرایرانی»

کد موضوعی: ۲۴۰

شماره مسلسل: ۱۴۳۴۶

تیرماه ۱۳۹۴

به نام خدا

فهرست مطالب

- ۱.....مقدمه
- ۲.....بررسی طرح نمایندگان
- ۱۰.....جمع‌بندی و ارائه مواد پیشنهادی
- ۱۱.....متن پیشنهادی مرکز پژوهش‌ها

اظهارنظر کارشناسی درباره:
«طرح اصلاح ماده (۹۸۰) قانون مدنی جهت تسهیل اعطای
تابعیت به رزمندگان، ایثارگران و نخبگان غیرایرانی»

مقدمه

ماده (۹۸۰) قانون مدنی به هیئت وزیران اختیار می‌دهد تا به درخواست‌های تابعیت ازسوی افراد غیرایرانی رسیدگی کرده و در صورت وجود شرایط مقرر در قانون ازجمله شرایط ماده (۹۷۹) (قانون مدنی) در صورت صلاحدید با درخواست آنان موافقت کند. تصویب این ماده در سال ۱۳۱۳ صورت گرفته و پس از آن نیز تغییری ننموده است؛ لکن با پیروزی انقلاب اسلامی و گسترش نفوذ آرمان این انقلاب در سطح جهان اسلام و بلکه در سطح جهان بشری، بسیاری از افراد جذب این سخن حق و آرمان والا گردیده‌اند و شروع به تلاش در راه تحقق اهداف اسلامی نمودند. برخی از این افراد در جبهه‌های نبرد علیه باطل مانند جنگ تحمیلی ۸ ساله شرکت کرده و برخی از آنان به درجه شهادت رسیده یا به افتخار جانبازی نائل گشته‌اند و برخی دیگر نیز درحال مجاهدت بوده یا هستند.

خدمات این افراد نباید نادیده گرفته شود به‌خصوص در مواردی که حضور خانواده‌های شهدای مذکور یا حضور رزمندگان در کشور خود برای آنان سخت شده یا خواهد شد.

نظر به لزوم تکریم این گروه از مسلمانان که بدون در نظر گرفتن نژاد و کشور، در مسیر انقلاب اسلامی تلاش نموده‌اند، یکی از امتیازاتی که می‌توان برای این دسته از افراد قائل شد اعطای تابعیت جمهوری اسلامی ایران در صورت درخواست آنان است. با توجه به اینکه رسیدگی به درخواست‌های تابعیت در هیئت وزیران به دلیل کمبود دقت و وجود موضوعات مهمتر، به کندی صورت می‌گیرد، نمایندگان محترم مجلس طرح اصلاح ماده (۹۸۰) قانون مدنی را ارائه کرده‌اند که در این گزارش به بررسی این طرح می‌پردازیم.

بررسی طرح نمایندگان

ماده واحده پیشنهادی، چند تبصره به ماده (۹۸۰) قانون مدنی اضافه می‌کند که طبق این تبصره‌ها برای تقاضای تابعیت مجاهدین غیرایرانی یا افراد نخبه، کمیته‌ای تشکیل شده و روند رسیدگی در این کمیته در چند تبصره بیان شده است.

الف) بررسی کلیات طرح

با توجه به مقدمه توجیهی، این طرح درصدد تسهیل اعطای تابعیت به رزمندگان و مجاهدان غیرایرانی است که در مسیر نبرد حق علیه باطل شرکت نموده یا نخبگانی که درصدد خدمت به جمهوری اسلامی هستند.

مسلماناً و همان‌گونه که در مقدمه گزارش بیان شد تکریم کسانی که به هر نحوی در مسیر اهداف انقلاب اسلامی جنگیده‌اند امری است لازم و از جمله تکریم‌ها و امتیازاتی که برای این گروه از افراد می‌توان در نظر گرفت اعطای اقامت دائم یا تابعیت می‌باشد. این طرح با این هدف تدوین و ارائه شده است، لذا کلیات آن مورد تأیید می‌باشد، لکن جزئیات طرح دارای نواقصی است که به بررسی آن می‌پردازیم.

ب) بررسی جزئیات طرح

۱. گروه‌های هدف

در تبصره «۱»، گروه‌های هدف فقط مجاهدین در راه حق یا نخبگان در نظر گرفته شده است، درحالی که می‌توان گروه‌هایی که خدمتی به انقلاب نموده‌اند یا خواهان خدمت هستند را در پنج دسته تقسیم‌بندی کرد که در مواد (۱) و (۳) پیشنهادی مرکز بیان شده است:

– رزمندگان و مجاهدین غیرایرانی

– خانواده شهدای غیرایرانی

– جانبازان غیرایرانی

– همکاران ویژه با نهادهای انقلابی (که توضیح داده خواهد شد)

– نخبگان غیرایرانی

در حقیقت با توجه به هدف ارائه طرح کنونی به مجلس که تکریم و حمایت از کسانی است که در راه انقلاب اسلامی تلاش یا مجاهدتی نموده‌اند؛ لذا انحصار آن به

رزمندگان صحیح نمی‌باشد و خانواده شهدا، جانبازان و همکاران ویژه نیز باید از این امتیاز بهره‌مند باشند.

منظور از همکاران ویژه در اینجا کسانی هستند که در زمینه‌های اطلاعاتی یا تدارکاتی همکاری‌های لازم را با نهادهای انقلابی داشته‌اند هرچند مجاهد یا رزمنده نبوده و در میدان‌های جنگ حضور نداشته‌اند.

۲. شرایط لازم برای اعطای تابعیت به هر گروه

از موارد مغفول در طرح بیان این امر است که هر کدام از گروه‌های یاد شده چه شرایطی را برای دریافت تابعیت دارا باشند که بدون داشتن آن شرایط اعطای تابعیت به آنان مورد پذیرش نمی‌باشد.

در اینجا پیشنهادهایی برای گروه‌های هدف ارائه می‌شود:

گروه اول – رزمندگان

در این گروه که اساس و دلیل ارائه طرح می‌باشد چند شرط لازم است:

۱. درخواست کتبی خود آنان

۲. بررسی درخواست آنان توسط سپاه پاسداران: برای احراز اینکه مأموریت آنان تحت امر آن نهاد بوده و سوابق منفی برای وی وجود نداشته باشد. این شرط بسیار لازم و ضروری است زیرا که باید مشخص باشد که فرد متقاضی در مسیر اهداف جمهوری اسلامی تلاش نموده و تحت امر سپاه بوده است نه اینکه به صورت شخصی و بدون اذن، مجاهدت یا تلاشی را انجام داده باشد.

۳. عدم امکان رجوع به کشور متبوع یا سکونت در آن: این شرط بدین دلیل بیان شده است که در مواردی که رزمنده می‌تواند به کشور خود مراجعت یا سکونت کند و

به‌عنوان عنصری مجاهد در آنجا ایفای نقش نماید، اعطای تابعیت یا اقامت دایم به وی ممکن است وی را از عنصری مجاهد به عنصری ساکن تبدیل نماید.

۴. سابقه خدمت: متقاضی باید سابقه خدمت متناسبی با اعطای تابعیت در دوران دفاع مقدس یا در هر نقطه با تأیید نهاد مرتبط داشته باشد. به‌طور قطعی نمی‌توان به هر رزمنده‌ای که ولو مدت کوتاهی مجاهدت نموده است اعطای تابعیت کرد. به‌عنوان مثال رزمنده‌ای که تاکنون فقط یک ماه در جبهه‌های علیه باطل شرکت نموده است نباید از این امتیاز برخوردار شود زیرا مدت خدمت کوتاه باب سوءاستفاده از این قانون را باز خواهد نمود، لذا پیشنهاد می‌شود مدتی مانند ۲۴ یا ۳۶ ماه برای خدمت در نظر گرفته شود.

۵. مدت اقامت در ایران (مانند اقامت پنج‌ساله): اقامت رزمنده در ایران به‌عنوان مقدمه علقه و علاقه وی به کشور ایران می‌باشد. چه بسیار رزمندگانی که در مسیر آرمان‌های انقلاب اسلامی در حال مجاهدت می‌باشند ولی علاقه‌ای به سکونت در ایران ندارند، لذا اقامت در ایران شرط دریافت تابعیت باید باشد که اگر هم شخصی شرایط دیگر را دارا باشد باید قبل از درخواست تابعیت مدتی در ایران ساکن گردد. به‌طور طبیعی باید مدت مأموریت نیز به منزله اقامت محسوب شود.

۶. نداشتن سوابق کیفری یا امنیتی: این موضوع کاملاً مشخص و برای حفظ مصالح جمهوری اسلامی و جلوگیری از ورود افراد غیرمتناسب بیان شده است.

۷. تعهد به خدمت در زمان مشخص مانند ۵ سال بعد از اعطای تابعیت در نهاد مربوط (توضیح داده خواهد شد).

گروه دوم - خانواده شهدا

منظور از خانواده در اینجا پدر، مادر و همسر و فرزندان شهدای غیرایرانی است.

۱. درخواست کتبی هر یک از آنان

۲. بررسی درخواست آنان توسط سپاه پاسداران برای احراز اینکه مأموریت شهید تحت امر آن نهاد بوده است.

۳. نداشتن سوابق کیفری یا امنیتی

۴. مدت اقامت در ایران مانند ۵ سال

۵. عدم ازدواج همسر شهید: زیرا که در صورت ازدواج همسر شهید تابعیت زوج خود را داراست.

توضیح راجع به بندهای اول الی چهارم در ذیل مطالب راجع به گروه اول گذشت.

گروه سوم - جانبازان

۱. درخواست کتبی آنان

۲. بررسی درخواست آنان توسط سپاه پاسداران برای احراز اینکه جانبازی تحت امر آن نهاد بوده است.

۳. جانبازی ۲۵ درصد یا بالاتر با تأیید بنیاد شهید و ایثارگران که باید مانند مدت خدمت در مورد رزمندگان، ملاکی را برای میزان جانبازی نیز در نظر گرفته شود.

۴. مدت اقامت در ایران مانند ۵ سال.

گروه چهارم - همکاران ویژه

همان‌گونه که گفته شد منظور از همکار ویژه کسانی هستند که سابقه جانبازی یا حضور در جبهه و مجاهدت نداشته ولی در تأمین اهداف نهادهای انقلابی از لحاظ اطلاعاتی یا مدارکاتی یا امثال آن همکاری لازم را داشته‌اند.

۱. تأیید بالاترین مقام سپاه پاسداران یا وزارت اطلاعات این موضوع برای سد باب سوءاستفاده از این امر می‌باشد.
۲. درخواست کتبی آنان.
۳. عدم امکان مراجعت یا سکونت در کشور متبوع.

گروه پنجم - نخبگان

نخبگان نظامی، سیاسی، دینی، علمی و فرهنگی می‌توانند از این امتیاز استفاده نمایند و مسلماً حضور نخبگانی که تمایل به خدمت یا زندگی در ایران را دارند می‌توانند در اعتلای سطح جامعه مؤثر باشند.

۱. درخواست کتبی آنان،
۲. تأیید نخبگی متقاضی توسط دستگاه مرتبط مانند وزارت علوم،
۳. نبود سوابق امنیتی یا کیفری.

۳. نحوه رسیدگی به درخواست تابعیت

رسیدگی به درخواست تابعیت گروه‌های یاد شده در طرح کنونی در کمیته‌ای است که در تبصره «۲» با نام کمیته اعطای تابعیت نامگذاری شده است، لکن باید درخصوص گروه‌های هدف غیر از نخبگان این موضوع را بیان نمود که اگر نهاد انقلابی مرتبط یعنی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، با لحاظ شرایط مذکور در اینجا، درخواست آنان را تأیید

نماید، به نظر می‌رسد صرف پذیرش این نهاد برای اعطای تابعیت کفایت می‌کند، به‌خصوص در مواردی که مسائل امنیتی نیز برای افراد درخواست‌دهنده وجود داشته باشد که این موضوع در ماده (۲) پیشنهادی مرکز بیان شده است.

لذا پیشنهاد می‌شود در چهار گروه اول تنها تأیید سپاه حسب مورد وزارت اطلاعات کفایت کرده و نیازی به بررسی درخواست در کمیته مذکور نباشد و کمیته مذکور در تبصره «۲» طرح می‌تواند برای بررسی درخواست نخبگان غیرایرانی تشکیل شود.

به نظر می‌رسد اعضای کمیته نیز می‌تواند منحصر به اعضای زیر باشد که آن را بدین ترتیب می‌توان تعیین کرد.

۱. نماینده وزارت کشور،

۲. نماینده دادستان کل کشور،

۳. نماینده سپاه پاسداران انقلاب اسلامی،

۴. نماینده وزارت اطلاعات،

۵. نماینده دستگاه مرتبط با تخصص درخواست‌دهنده مانند وزارت علوم و یا وزارت

دفاع،

حضور سایر اعضای مطرح شده در تبصره می‌تواند الزامی نباشد و حسب مورد به عنوان عضو مدعو بدون حق رأی دعوت شوند.

درخصوص نصاب تشکیل این کمیته بهتر است با توجه به حساسیت موضوع، حضور همه اعضا الزامی باشد و تصمیم‌گیری در آن با اکثریت صورت گیرد.

نکته دیگر اینکه مدت زمان مشخصی برای بررسی درخواست باید در نظر گرفته شود مانند ۶ ماه (ماده (۴) پیشنهادی مرکز).

۴. امکان اعطای اقامت دائم

از مواردی که در طرح مغفول مانده این است که افراد موضوع این قانون می‌توانند به جای تقاضای تابعیت، تقاضای اقامت دائم را بنمایند و یا افرادی که همه شرایط مذکور در این قانون را برای دریافت تابعیت ندارند می‌توانند تقاضای اقامت دائم بنمایند. با توجه به اینکه هدف این طرح تکریم جامعه هدف می‌باشد، لذا ارائه خدمت دیگری مانند اقامت دائم علاوه بر سهل‌تر نمودن امر موجب تشویق نخبگانی خواهد شد که علاقه به خدمت به جمهوری اسلامی را دارند ولی علاقه‌ای نیز به ترک تابعیت خود ندارند.

همچنین نباید اخذ اقامت دائم مانع از درخواست تابعیت پس از آن شود زیرا که هدف افزایش جامعه نخبگانی جمهوری اسلامی است، لذا در صورتی که شخصی پس از اخذ مجوز دائم تقاضای تابعیت نموده یا شرایط تابعیت را کسب کند باید بتواند درخواست تابعیت کند.

این موضوع در ماده (۵) پیشنهادی مرکز بیان شده است.

۵. تعهد به خدمت

درخصوص رزمندگان و نخبگانی که تقاضای تابعیت می‌نمایند باید تعهد آنان به خدمت به جمهوری اسلامی حتماً لحاظ شود زیرا که در صورت نبود این تعهد، رزمنده پس از دریافت تابعیت ممکن است تبدیل به عنصری غیرمجاهد شود و یا نخبه تبدیل به فردی غیرفعال گردد، لذا پیشنهاد می‌شود که تعهد به خدمت برای رزمندگان و نخبگان به طرح اضافه شود که این موضوع در تبصره «۱» ماده (۶) پیشنهادی مرکز بیان شده است.

متن ماده (۶) پیشنهادی مرکز و تبصره «۲» آن عیناً در طرح وجود دارد.

۶. تصویب قانون مستقل

با توجه به این تفصیل به نظر می‌رسد اصلاح قانون مدنی که محل بیان کلیات و امهات مسائل مرتبط با تابعیت است مناسب اضافه نمودن تبصره‌های این طرح نبوده و شایسته است عنوان طرح تغییر یافته و پیشنهاد می‌شود این طرح به صورت قانون مستقلی تحت عنوان اعطای تابعیت به نخبگان، رزمندگان، جانبازان و خانواده‌های شهدای غیرایرانی تصویب گردد.

جمع‌بندی و ارائه مواد پیشنهادی

با توجه به هدف ارائه طرح، جامعه هدف مذکور در طرح که شامل رزمندگان و نخبگان می‌باشد باید به خانواده شهدا، ایثارگران و همکاران ویژه نیز تعمیم یابد، درخواست تابعیت گروه‌های یاد شده باید شرایطی داشته باشد که به تفصیل در این گزارش، شرایط لازم و نحوه اعطای تابعیت بیان شد. همچنین برخی از موضوعات مغفول در طرح مانند اعطای امتیاز اقامت دائم یا تعهد به خدمت رزمندگان و نخبگان نیز با تفصیل بیان شد.

با توجه به موارد مطرح شده در این گزارش، مواد زیر پیشنهاد می‌شود:

متن پیشنهادی مرکز پژوهش‌ها

اعطای تابعیت به نخبگان، رزمندگان، جانبازان و خانواده‌های شهدای غیرایرانی

ماده (۱)

رزمندگان غیرایرانی که در مسیر اهداف انقلاب اسلامی و آرمان‌های امام خمینی (ره) در جنگ تحمیلی یا در مرزهای جمهوری اسلامی یا در نقاط دیگر مجاهدت نموده‌اند با داشتن شرایط زیر می‌توانند تابعیت جمهوری اسلامی ایران را درخواست نمایند:

۱. سابقه حداقل خدمت ۲۴ ماه با تأیید سپاه پاسداران انقلاب اسلامی،

۲. ۵ سال اقامت متوالی یا متناوب در ایران،

۳. نداشتن سوابق کیفری و یا امنیتی،

۴. عدم امکان رجوع به کشور متبوع یا سکونت در آن،

تبصره - مدت خدمت جز مدت اقامت محسوب خواهد شد.

ماده (۲)

متقاضیان واجد شرایط باید درخواست خود را به سپاه پاسداران انقلاب اسلامی ارائه نموده و این نهاد مکلف است با بررسی درخواست و تأیید خدمت آنان و احراز شرایط مذکور در ماده (۱) این قانون، حداکثر ظرف ۶ ماه به درخواست آنان پاسخ دهد و در صورت پذیرش درخواست باید موضوع را به وزارت امور خارجه جهت صدور سند تابعیت ارسال نماید. وزارت امور خارجه باید ظرف یک ماه، سند تابعیت را صادر کند. همچنین

سازمان ثبت احوال کشور مکلف است حداکثر یک ماه پس از صدور سند تابعیت نسبت به صدور شناسنامه اقدام نمایند.

ماده (۳)

افراد زیر نیز می‌توانند تابعیت جمهوری اسلامی ایران را درخواست نمایند:

الف) جانبازان غیرایرانی ۲۵ درصد و بالاتر که در مسیر اهداف انقلاب اسلامی و آرمان‌های امام خمینی (ره) به جانبازی نائل آمده‌اند و دارای شرایط بندهای «۲» و «۳» مذکور در ماده (۱) می‌باشند.

ب) پدر، مادر و همسر شهدای غیرایرانی در صورتی که در زمان تقاضا در زوجیت شخص دیگری نباشند و فرزندان این شهدا که در مسیر اهداف انقلاب اسلامی و آرمان‌های امام خمینی (ره) به شهادت رسیده‌اند در صورتی که شرایط بندهای «۲» و «۳» مذکور در ماده (۱) را دارا باشند.

ج) کسانی که با تأیید فرمانده کل سپاه پاسداران انقلاب اسلامی یا وزیر اطلاعات همکاری خاصی با این نهاد در پیشبرد اهداف انقلاب اسلامی داشته‌اند و دارای شرایط بندهای «۳» و «۴» مذکور در ماده (۱) این قانون هستند.

تبصره «۱» - تأیید میزان جانبازی با بنیاد شهید و امور ایثارگران می‌باشد.

تبصره «۲» - نحوه رسیدگی به تقاضا و صدور سند تابعیت و شناسنامه برای افراد

موضوع این ماده نیز بر طبق ماده (۲) این قانون خواهد بود.

ماده (۴)

نخبگان غیرایرانی اعم نخبگان علمی، دینی، نظامی، سیاسی، فرهنگی و امثال آن می‌توانند در صورت نداشتن سوابق امنیتی و کیفری تابعیت ایران را درخواست نمایند. درخواست تابعیت آنان در کمیته‌ای در وزارت کشور با حضور نمایندگان وزارت کشور، وزارت اطلاعات، سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، دادستان کل کشور و نماینده دستگاه مرتبط با موضوع تخصص متقاضی مانند وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، دفاع و امثال آن بررسی می‌شود.

تبصره «۱» - پیشنهاد متقاضیان مذکور در ماده (۴) به دبیرخانه این کمیته تقدیم شده و پس از کسب اطلاعات لازم امنیتی و علمی و امثال آن توسط دبیرخانه، موضوع در کمیته بررسی می‌شود. این کمیته مکلف است حداکثر ظرف ۶ ماه به درخواست آنان پاسخ دهد و در صورت پذیرش درخواست باید موضوع را به وزارت امور خارجه جهت صدور سند تابعیت ارسال نماید. وزارت امور خارجه باید ظرف یک ماه، سند تابعیت را صادر کند. همچنین سازمان ثبت احوال کشور مکلف است حداکثر یک ماه پس از صدور سند تابعیت نسبت به صدور شناسنامه اقدام نمایند.

تبصره «۲» - جلسات کمیته با حضور همه اعضا رسمیت یافته و تصمیم‌گیری در آن با رأی اکثریت اعضا خواهد بود.

ماده (۵)

افراد موضوع این قانون می‌توانند، تقاضای اقامت دائم را به‌جای تقاضای تابعیت مطرح نمایند. بررسی این درخواست حسب مورد طبق مقررات ماده (۲) یا (۴) این قانون

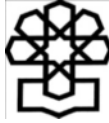
خواهد بود. همچنین افراد موضوع مواد (۱) و (۳) این قانون که شرایط مذکور در بندهای «۱» و «۲» ماده (۱) این قانون را ندارند نیز می‌توانند با داشتن سایر شرایط تقاضای اقامت دائم خود را مطرح نمایند. بررسی این تقاضا طبق ماده (۲) این قانون خواهد بود. اخذ مجوز اقامت دائم مانع از تقاضای تابعیت نخواهد بود.

ماده (۶)

در صورت رد درخواست افراد موضوع این قانون، آنان می‌توانند تنها برای یک بار دیگر با ارائه مدارک و دلایل جدید تقاضای خود را تجدید نمایند.

تبصره «۱»- افراد موضوع مواد (۱) و (۴) این قانون پس از تحصیل تابعیت مکلفند حداقل به مدت ۵ سال در دستگاہی که حسب صلاحدید و با توجه به تخصص ایشان مشخص می‌شود، خدمت نمایند.

تبصره «۲»- اعمال مقررات این قانون مانع از اجرای ماده (۹۸۰) قانون مدنی نیست.

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۳۳۴۶

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: اظهار نظر کارشناسی درباره: «طرح اصلاح ماده (۹۸۰) قانون مدنی جهت تسهیل اعطای تابعیت به رزمندگان، ایثارگران و نخبگان غیرایرانی»

نام دفتر: مطالعات حقوقی

تهیه و تدوین: محمود رضایی

ناظر علمی: احمد حکیم جوادی

متقاضی: معاونت پژوهش‌های سیاسی - حقوقی

همکاران: آسیه ارحامی (مطالعات فرهنگی)، بهادر غلامی

ویراستار تخصصی: —

ویراستار ادبی: —

واژه‌های کلیدی:

۱. تابعیت

۲. نخبگان

۳. ایثارگران

تاریخ شروع مطالعه: ۱۳۹۳/۱۰/۱

تاریخ خاتمه مطالعه: ۱۳۹۴/۴/۲۳

تاریخ انتشار: ۱۳۹۴/۴/۲۳

